

ברור־חיל במקורות

הכפר הערבי בריר נבנה על שרידיו של הכפר הקדום ברור־חיל. החוקרים הראשונים של א"י הצליחו לזהות את מקומה של עיירה זו, הנזכרת בספרות התלמודית.

השם "ברור־חיל" מופיע ארבע פעמים בתלמוד: פעמיים בקשר לעקיפת גירות וקיומן־בסתר של המצוות שנאסרו על־ידי השלטון הזר, ופעמיים בקשר לר' יוחנן בן־זכאי.

בסנהדרין ל"ב, ע"ב מובא השיר הבא:

קול רחיים בבורני	שבוע הבן, שבוע הבן
אור הנר בברור־חיל	משתה שם, משתה שם.
אותו שיר, אם כי בנוסח שונה, אנו מוצאים בתלמוד הירושלמי, כתובות כ"ה, פ"ה.	

קול מגריס בעיר	משתה שם, משתה שם
אור הנר בברור־חיל	משתה שם, משתה שם.

חז"ל פירשו את הפסוקים האלה כסימנים, אשר שימשו את היהודים במקום הזה בתור סיסמה סודית לקיום המצוות בסתר: משתה, חתונה וברית מילה. קטעים אלה מבוססים על נבואת החורבן של ירמיהו: "והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה, קול רחיים ואור הנר" (ירמיהו כ"ה, 10).

רדיפת היהודים על רקע דתי והגזירות שנגזרו על־ידי השליט הסוריווני, אנטיוכוס אפיפנס, ועל־ידי השליט הרומי אדריאנוס, חייבו את תושבי האזור להשתמש בתחבולות ובסימנים מוסכמים.

פעמיים הוזכרה העיירה ברור־חיל בקשר לר' יוחנן בן־זכאי. הוא חי ופעל במאה הראשונה לספירת הנוצרים.

בהקשר לפסוק המקראי: "צדק, צדק תרדוף" (דברים ט"ז, 20) נאמר: "הלך אחר בית דין יפה, אחר ר' אליעזר ללוד, אחר ר' יוחנן בן זכאי לברור־חיל".

בהקשר נוסף צוין: "מעשה שהלך ר' יהושע אצל ר' יוחנן בן־זכאי לברור־חיל, והיו בני העיירה מוציאים להם תאנים..."

בבריר הערבית ובסביבתה לא נמצאו כלל ממצאים ארכיאולוגיים מתקופת החשמונאים. לעומת זאת, נמצאו במקום פריטים רבים מן התקופה הרומית־ביזנטית. ממצאים אלה ועדות התלמוד על ר' יוחנן בן־זכאי מאפשרים להניח במידה רבה של סבירות, שהגזירות המאוחרות בשירים, נגזרו בתקופה הרומית.

זיהויו של הכפר בריר עם העיירה ברור־חיל מתקופת התלמוד, מבוסס במידה רבה על הדמיון ועל השתמרות השם. הערבים, תושבי המקום, העריצו את קברו של הקדוש "נבי ברור". גם כאן, כמו בכפר חודג', בקרבת קיבוץ דורות, זכה מייסד הכפר בשם "נבי", בתוספת שם המקום. הכפר הערבי בריר נוסד מחדש במאה ה־19, ורוב אדמותיו השתייכו למופתי של עזה, אשר שעבד וניצל את תושביו.

(חומר זה לוקט ע"י חברנו יעקב הוסטר)